

Paisatges Protegits de la Comunitat Valenciana

Paisatges Protegits del Serpis i el de la Solana del Benicadell

Butlletí quadrimestral | N°1
setembre-desembre 2023

La Llúdrria

ÍNDEX

01. EDITORIAL 01

02. COMUNICACIÓ I DIVULGACIÓ

Flors i fruits de la tardor 02

03. MANTENIMENT I CONSERVACIÓ

Obertura de nova ruta en Planes 03

**Caixes niu i Refugis per a espècies
silvestres amenaçades** 03

**Cense-Control de poblacions de
tortuga de Florida** 03

04. EDUCACIÓ AMBIENTAL

Activitats per a tots 04

Paisatge a l'aula 05

05. PROGRAMES

Programa d'EA per a Centres 06

**Control de poblacions de tortuga de
Florida** 06

**Introducció d'espècies silvestres
amenaçades** 06

06. NOTÍCIES

Cense-control d'espècies protegides 07

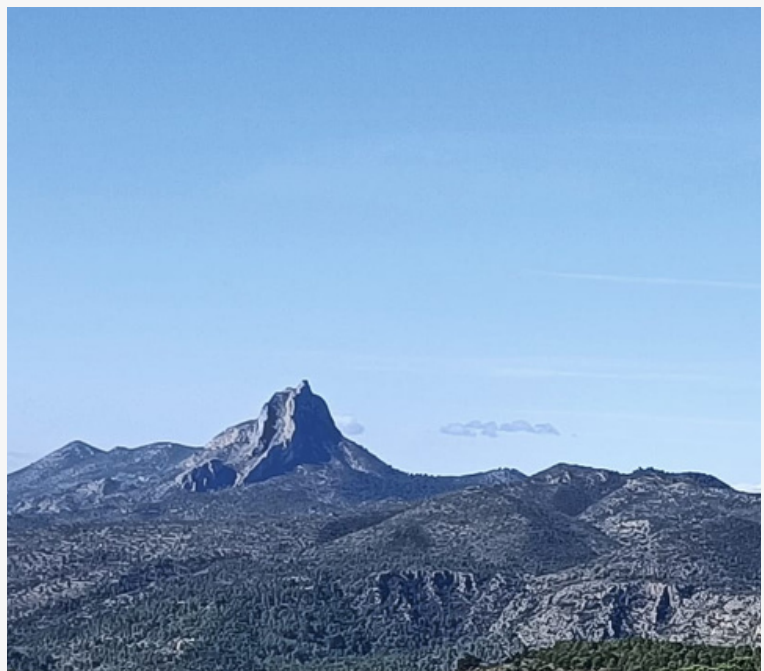
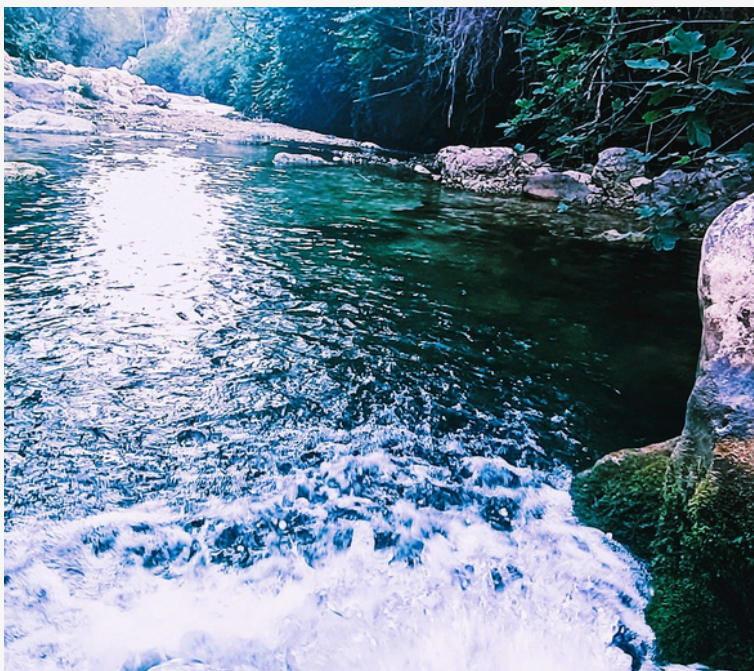
Comencem la nostra marxa

Des del Paisatge Protegit del Serpis i el de la Solana del Benicadell, posem en marxa este butlletí quadrimestral amb la finalitat de crear una via de comunicació amb la societat, tant dels treballs que s'estan duent a terme en el Paisatge Protegit per part del seu personal, com de les accions de gestió per a la conservació de l'espai natural protegit.

Com a objectiu principal ens marquem la conservació i millora del Patrimoni Ambiental i dels ecosistemes (Bosc mediterrani, vegetació de Ribera, Àrees agrícoles tradicionals i fonts), Patrimoni històric-cultural (Torres, Castells, Molins, Patrimoni Industrial i Ponts) i Espais singulars (Fàbriques de la Llum, Antiga plataforma ferroviària, canó del riu Serpis i Assuts) que afecten el nostre àmbit d'estudi i acció.

La serra del Benicadell és una de les nostres muntanyes reconeixibles a distància i pels seus diferents vessants, visible la seua vigorosa silueta en el paisatge. El Paisatge Protegit de la Solana del Benicadell (declaració que es va aprovar en el ple del Consell en 2006), és un espai natural protegit afecta a unes 900 ha de la comarca del Comtat (termes municipals de Muro d'Alcoi, Gaianes i Beniarrés, etc.).

En el que al Paisatge Protegit del Serpis es referix, el riu Serpis i el seu entorn, en el tram comprés entre Alcoi i la seua desembocadura a Gandia, amb una longitud de 50 quilòmetres i una superfície aproximada de 10.000 hectàrees, és un espai singular pels seus valors paisatgístics, ecològics i culturals, derivats d'una relació històrica harmoniosa entre l'home i el medi natural. Esta relació es manifesta, per exemple, en la integració dels pobles i camins en el paisatge, en els bancals agrícoles que acompanyen la topografia natural i la ressalten, o bé en el respecte històric cap als elements topogràfics que conformen la identitat del lloc, com per exemple vessants, crestes de muntanyes o fites topogràfiques. En l'actualitat, no obstant això, el riu discorre per municipis amb una intensa activitat econòmica, social i territorial, la qual ha de fer-se compatible amb la conservació i l'ús sostenible dels valors ambientals.

Flors i fruits de la tardor

En el territori ocupat pel clima Mediterrani passem d'una primavera vegetal exuberant a un estiu on es paralitza qualsevol activitat a causa de la calor i a la sequera estival. No obstant això, a continuació, quan disminueixen les hores de llum, baixen les temperatures i comencen les pluges tardorenques, la naturalesa ens torna a sorprendre amb espectacles naturals increïbles.

Si camineu durant la tardor i principi d'hivern per la muntanya us podeu trobar grans extensions de color rosat o blanquinós per la floració del bruc (*Erica multiflora*) o algunes taques grogues de la olivarda (*Dittrichia viscosa*) en les vessants de solana o, en xicotets racons protegits de la insolació directa, les grans inflorescències blanques del marfull (*Viburnum tinus*) o les xicotetes mates de violeta silvestre (*Viola arborescens*) amb les seues flors habitades, entre altres.

A més de les flors i les fulles marcides dels arbres de fulla caduca, la tardor ens porta alguns fruits que en la naturalesa no sols asseguren la supervivència de l'espècie en permetre-li la reproducció, sinó que a més alimenten a gran nombre d'animals (xicotets mamífers i aus) preparant-los per a l'arribada de l'hivern. A les nostres muntanyes trobem els cridaners fruits rojos del majuelo (*Crataegus monogyna*) que aguanta bastant l'hivern i del llentiscle (*Pistacia lentiscus*) o les bellotes de la carrasca (*Quercus ilex*) i la coscolla (*Quercus coccifera*) que maduren en este període i cauen.

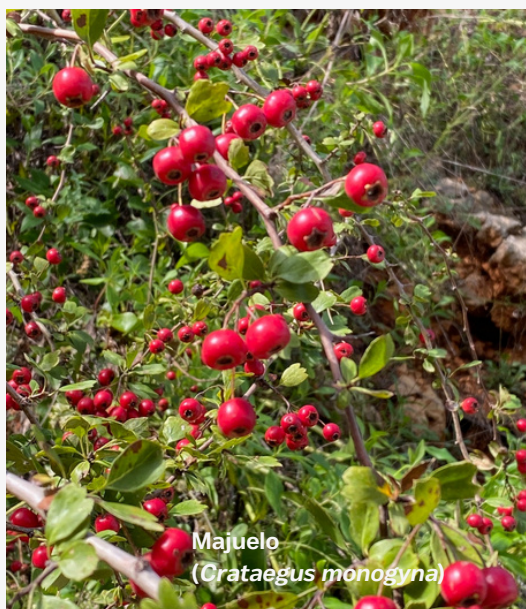
Donada la situació actual en la qual bona part de les nostres muntanyes estan ocupades per residències privades amb zones enjardinades, l'ús de la xerojardineria (jardineria amb baix consum d'aigua) amb espècies vegetals autòctones pot ser una alternativa de gran importància per diferents raons:

- Consum reduït d'aigua
- Conservació del nostre paisatge
- Bonic tot l'any
- Fàcil manteniment

Amb este butlletí comencem una sèrie d'articles de divulgació per a donar a conèixer la flora destacable en cada època de l'any i que podem usar als nostres jardins.

Violeta silvestre
(*Viola arborescens*)

Majuelo
(*Crataegus monogyna*)

Brezo
(*Erica multiflora*)

Obertura de nova ruta en Planes

Partint de la població de Planes, i després de visitar el seu aqüeducte medieval, font i safareig, des d'allí, ascendirem fins a l'Ermita del Sant Crist, on gaudirem de la panoràmica i podrem observar l'Embassament de Beniarrés i La Solana del Benicadell, caminant entre bancals d'oliveres i cirerers, ens endinsem en el Barranc de l'Encantada, descobrint un racó apartat d'aigües turquesa i cristal·lines, el denominat l'Estret (estret congost que encaixona el llit del barranc), continuarem el recorregut i ens trobarem amb algunes dels seus gorgs (el Gorg del Salt) i salts d'aigua, seguint el curs del barranc, ens desviarem, i entre camps de fruiters de secà posarem rumb a Planes.

Caixes niu i Refugis per a fauna silvestre amenaçada

Les caixes niu per a páridos (carboners i herrerillos) són les més habituals. Estes xicotetes aus consumixen una gran quantitat d'insectes durant la cria, alimentant-se d'erugues com la processonària del pi.

Ericeras: amb l'objectiu de contribuir a la conservació d'esta espècie atorgant-li refugis de cria/hibernació i a fi de conscienciar a la ciutadania sobre la problemàtica relacionada amb esta espècie i les mesures que podem adoptar per a afavorir la seua conservació es proposa la construcció i instal·lació de diferents refugis per a eriçons en les àrees recreatives del Paisatge Protegit en el context d'una activitat de voluntariat/divulgació.

Cense-Control de poblacions de tortuga de Florida

La Brigada de manteniment del Paisatge Protegit, en col·laboració amb la Brigada de Xarxa Natura 2000, està duent a terme el control de les poblacions de tortuga de Florida (*Trachemys scripta elegans*) en l'Albufera de Gaianes. La tortuga de Florida és una tortuga invasor que afecta negativament les poblacions de tortugues autòctones com la tortuga d'estany (*Emys orbicularis*) i la tortuga de rierol (*Mauremys leprosa*).

Activitats per a tots

VI Jornades “Cocentaina cap a la sostenibilitat”

En ocasió de la celebració de les VI Jornades cap a la sostenibilitat, en les quals el Paisatge Protegit del Serpis i el Parc Natural de Sierra Mariola van intervenir donant-li el protagonisme als assistents, que es van implicar en els diferents tallers (construcció de caixes niu i de refugis per a fauna silvestre amenaçada) que organitzem amb l'objectiu d'incrementar el nombre de refugis potencials per a la fauna silvestre.

Al setembre es van realitzar els diferents tallers amb la construcció i col·locació de caixes niu i/o refugis no sols es contribuïx a la conservació sinó també a l'educació ambiental, amb esta activitat s'aconsegueix que el participant aprenga a respectar la naturalesa, perquè d'algun mode, se sent protagonista en la protecció i millora de l'ecosistema en el qual es troba.

Barranc de l'Encantada, coneixem quins tresors amaga.

Comptant com a principals al·licients de la ruta, a més dels bells paisatges encaixats en un bosc mediterrani, els diferents gorgs i salts d'aigua, antics molins, que ens trobarem pel camí.

El Barranc de l'Encantada deu el seu nom a una llegenda. Una llegenda que ens parla d'un tresor amagat pels habitants moriscos d'estes terres, abans de ser expulsats.

Al novembre ens endinsem en el Barranc de l'Encantada, descobrint un racó apartat d'aigües turquesa i cristal·lines, el denominat l'Estret (estret congost que encaixona el llit del barranc), continuem el recorregut i ens trobem amb algunes dels seus gorgs i salts d'aigua, seguint el curs del barranc.

El paisatge a l'aula

Que els entorns naturals són cada vegada més demandats pel turista és un fet que es palpa any rere any, especialment quan arriben les bones temperatures, moment en el qual els senderistes aprofiten per a conèixer els paratges que envolten al riu Serpis, bona part dels quals estan dins dels límits del Paisatge Protegit del Serpis. Però esta afluència massiva, que en unes certes èpoques i entorns pot arribar fins i tot a la massificació, té una conseqüència negativa palpable, el fet que alguns excursionistes/senderistes poc cívics deixen després del seu pas.

Conscients d'este problema, des dels Paisatges Protegits del Serpis i el de La Solana del Benicadell, es llança una iniciativa/campanya amb dos fins molt clars, d'una banda la neteja dels limítrofs del riu Serpis, destí d'un bon nombre de senderistes cada estiu, i per un altre la conscienciació, inculcant, especialment als més xicotets, la necessitat de cuidar el nostre entorn natural perquè una vegada l'hàgem gaudit no queden restes del nostre pas per ell.

D'esta manera, en col·laboració amb els Col·legis d'Educació Primària i Secundària que estiguen interessats a participar en estes **Jornades d'Ajuda'm i t'hauré Ajudat**, es durà a terme la retirada de residus i fem que actualment es troben en el llit del riu, conscienciant així als més xicotets en la necessitat de cuidar el nostre entorn, amb un comportament cívic que el protegisca.

Dins de les **Jornades d'Ajuda'm i t'hauré Ajudat** per a Centres Educatius, el dia 11 d'octubre gaudim d'un bonic dia en l'Àrea Recreativa del riu Serpis amb els alumnes d'infantil i primària dels CRA (l'Orxa-Beniarrés). Encara que per problemes de temps no es va realitzar la retirada de residus de la zona, sí que vam poder realitzar una sèrie de jocs i activitats amb la finalitat de conscienciar als més xicotets en la necessitat de cuidar el nostre entorn i transmetre el gran problema que suposen els residus en el medi natural i, mes concretament, els residus plàstics en els rius, mars i oceans.

Programa EA per a Centres Escolars 2023-24

- **Rutes (adaptades)** guiades pel Paisatge Protegit del Serpis i el de La Solana del Benicadell.
- **Elaboració/plantació** d'un aromajardín.
- **Reconeixement i identificació** d'espècies (fauna i flora).
- **Seguiment/cense** d'espècies (flora i fauna).
- **Construcció de maquetes** d'infraestructures hidràuliques.
- **Intervenció** sobre la neteja del riu.
- **Construcció de refugis** de fauna, caixes niu i hotels d'insectes.

GAUDINT D'UNA ACTIVITAT EDUCATIVA EN LA NATURA ESA

Control de poblacions de tortuga de Florida

La tortuga americana o tortuga de Florida (*Trachemys scripta elegans*) s'ha revelat com una de les pitjors amenaces per a la biodiversitat de les zones humides. Les espècies autòctones com la tortuga d'estany (*Emys orbicularis*) i la tortuga de rierol (*Mauremys leprosa*), que vivien moments d'una certa recuperació de les seues poblacions, s'enfronten a una nova amenaça a causa dels abandons de tortugues exòtiques en la naturalesa.

Cens i Control d'Espècies Protegides: Cabra Pyrenaica

Fa dècades que la cabra salvatge va retrocedir, en la seua fugida dels nuclis poblats i de les muntanyes pelades, cap a zones de l'interior, fins al punt que, en terres valencianes, va arribar a restringir el seu hàbitat a les comarques dels Ports, al nord de Castelló, a la Vall d'Ayora, en interior de València. Estos animals són capaços de recórrer molts quilòmetres en una sola jornada.

En primer lloc, la muntanya on es va veure un bell exemplar adult de cabra (a l'octubre del 22), amb una vistosa cornamenta pròpia d'esta espècie, pertany a la Serra d'Ador, que, al costat de la de la Safor i el Benicadell, constitueixen un enorme espai muntanyenc lliure de nuclis urbans que, afortunadament, en els últims anys no ha patit grans incendis forestals. Això ha permés la configuració de superfícies amb centenars d'hectàrees de vegetació, en alguns casos frondosa, on la cabra hispànica podria viure. L'abandó de zones cultivades, que en pocs anys són envaïdes per espècies pròpies dels boscos, també contribueix a l'expansió d'este animal, que troba abundant menjar i aigua en fonts, rius i barrancs, molts dels quals, excepte en èpoques de sequera, porten corrent tot l'any. En eixa expansió influïx igualment l'absència de depredadors.

Més enllà de la icònica i singular imatge d'un animal que crida l'atenció, entre els aspectes positius de la seua existència figura la bona salut d'extenses àrees forestals que s'omplin de vegetació, i també l'efecte positiu que estos animals tenen, atés que, en gran part, s'alimenten de la vegetació de bosc baix que és la més inflamable i la que propaga ràpidament els incendis forestals en determinades condicions ambientals.

El mes de desembre passat es confirmen nous albiraments de presència de grans grups de cabra muntesa (com es documenta en les imatges d'este article) en la serra de Benicadell.

**Si vols col·laborar amb nosaltres envia els teus articles a
qualsevol d'estos correus electrònics:
paisatge_serpis@gva.es
paisatge_solanabenicadell@gva.es**

Redacció: Equip Tècnic dels Paisatges Protegits del Serpis i el de La Solana del Benicadell

Consultar la web del Paisatge Protegit del Serpis i el de La Solana del Benicadell

<https://mediambient.gva.es/es/web/espacios-naturales-protegidos/serpis>

<https://mediambient.gva.es/es/web/espacios-naturales-protegidos/la-solana-de-benicadell>

Contacte: Tècnic de Comunicació i Educació Ambiental

Ajuntament de l'Orxa

**Carrer del Pou, 58
03860, l'Orxa**

Telèfon de contacte: 669 089 692

Oficina Tècnica de l'Ajuntament de Cocentaina

**Carrer Sant Cristòfor, 8
03820, Cocentaina**

**mail: paisatge_serpis@gva.es
paisatge_solanabenicadell@gva.es**